

РЕЧ УРЕДНИКА

Трагајући за новим инструментима и амбијентима у заштити градитељског наслеђа, Завод за заштиту споменика културе града Београда и Институт за архитектуру и урбанизам Србије ове године организују научностручну конференцију с међународним учешћем у чијем су фокусу пословично *супротстављене* парадигме *заштите градитељског наслеђа и урбанистичког планирања*. Зборник радова конференције *Градитељско наслеђе и урбанизам* окупио је ауторе из различитих академских и радних окружења. Научностручни радови конференције бацају ново светло на поједине сегменте тог кључног бинарног односа који решава судбину градских простора, потцртавајући мултидисциплинарност и интердисциплинарност у приступима истраживања.

Искуство београдског архитектонског и урбанистичког наслеђа обележавају перманентне развојне и историјске трауме. На нивоу капиталних историјских урбаних вредности, критеријуми за вредновање припадају искључивом праву конзерватора, а израда планских докумената искључиво надлежностима урбанистичких служби. Поступак одлучивања о заштићеним просторима није регулисан на начин који омогућава да и урбанисти учествују у вредновању као што конзерватори учествују у припреми урбанистичких планова, нити конзерваторима припада право бављења урбанистичким питањима, због чега актуелни систем доношења и имплементације урбанистичких планова изазива све чешће контроверзе. Примарни циљ конференције је остварен – полемичким платформама аутора, испитане су професионалне конфликтне корелације у перцепцији одрживости културе простора, с циљем оперативног уобличавања протективних стратегија.

Историографија и методологија урбане конзервације нашег времена усмерена је на однос споменичке заштите градитељског наслеђа и урбанистичког планирања, чиме је дефинисан и основни оквир теме. Овогодишња, XI научностручна конференција с међународним учешћем *Градитељско наслеђе и урбанизам* подељена је у шест подтема:

Наслеђе и урбанизам у теорији, пракси и теоријској пракси;

Историјске урбане матрице и урбани пејзажи;

Савремени архитекти, планирање и пројектовање – савременост и традиционалност;

Нормативна и планска поља заштите градитељског наслеђа;

Дигиталне технологије, перформативност и споменичко наслеђе;

Планирање (мега)инфраструктурних пројеката и наслеђе.

По броју пристиглих радова, најобимнија је целина *Наслеђе и урбанизам у теорији, пракси и теоријској пракси*, указујући на проблем недостатка теоријско-методолошке конкретизације у пољу урбаног развоја историјског урбаног наслеђа, али и отварајући нове подстицаје за будућа промишљања. Ову тематску област дефинишу радови из поља научне теорије, професионалне едукације и разматрања студија случаја.

Тематска област *Историјске урбане матрице и урбани пејзажи* у највећој мери је испитивала физичке карактеристике простора које зависе од међусобног односа заштите културе простора и урбаног развоја. Радови се заснивају на критичком и аналитичком разматрању актуелних типоморфолошких процеса чија је основна техника урбана конзервација.

Савремени архитекти, планирање и пројектовање – савременост и традиционалност је тематска целина чији се радови претежно крећу у пољу ширег, југословенског културног простора. Културолошки феномени детерминисани просторно и временски у оквирима некадашње федеративне државе предмет су истраживања и других тематских области конференције, будући да је тема парадигматског односа урбанизма и градитељског наслеђа први пут отворена пре непуних шездесет година, на југословенском саветовању у Сплиту, 1962. године.

Нормативна и планска поља заштите градитељског наслеђа представља тематску целину која је обухватила полемике у конзерваторској и урбанистичкој пракси, указујући на проблем пренормираности прописа, а са друге стране изостанак њихове адекватне и правовремене примене. Радови расветљавају одређена питања заштите градитељског наслеђа у планерској пракси и систему успостављања просторних правила.

Тематска област *Дигиталне технологије, перформативност и споменичко наслеђе* представља нову димензију заштите и презентације градитељског наслеђа, која разоткрива транзитну природу вернакуларних, дигиталних и компјутацијских *патерна (pattern, образац)*, којима се може научно полемисати о трансверзалној природи урбанистичке и јавне културе уопште.

Планирање (мега)инфраструктурних пројеката и наслеђе је тематска целина у којој се разматра спектар питања – од планирања мегаинфраструктурних пројеката и њиховог односа према наслеђу до валоризације инфраструктурних објеката и њиховог вредновања у контексту урбаног развоја града. Ова тематска област наговештава проблеме првовремених резултата рекогносцирања и каталогизације података у реалном времену, спорним присуством политички делегираних мегапројеката, као у случају трасирања ауто-пута кроз заштићену околину манастира Дечани, па све до споменичког и естетичког вредновања транспортних инфраструктурних објеката као *патерна* градске слике.

Зборник радова XI научностручне конференције с међународним учешћем *Градитељско наслеђе и урбанизам* обухвата студије у пољу конзерваторске теорије, чији се значај посебно огледа у домену урбане конзервације. Зборник радова даје значајан допринос конзерваторској и планерској пракси. И на крају, важно је истаћи да највећи број радова публикованих у Зборнику XI конференције, по оцени рецензената, представља научни допринос у истраживању парадигматског односа градитељског наслеђа и урбанизма.

Раде Мрљеш

EDITOR'S NOTE

In their search for the new instruments and areas of architectural heritage protection, this year the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade and the Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia jointly organise an international scientific and professional conference that focuses on proverbially *opposing* paradigms of *architectural heritage protection* and *urban planning*. The *Architectural Heritage and Urban Planning* conference proceedings feature authors from various academic and business backgrounds. Scientific and professional papers presented here shed new light on specific segments of this crucial binary relationship which decides the faith of urban space, underlining multidisciplinary and interdisciplinary approaches to research.

The Belgrade architectural and urban planning heritage experience is marked by permanent developmental and historical traumas. On the level of capital historical urban values, setting the criteria for evaluation is the exclusive right of conservators, while developing planning documents come within the province of urban planning authorities. The process of decision-making regarding the protected areas is neither determined in a way that would allow urban planners to take part in the evaluation the way conservators participate in the development of urban plans, nor can conservators deal with urban planning issues, which is the reason why the current system of adopting and implementing urban plans more and more often fuel controversy. The primary goal of the conference is reached – polemic platforms have helped authors examine the conflicting professional correlations in the perception of space culture sustainability, with the view to operatively formulating protective strategies.

Historiography and methodology of urban conservation of our time is directed at a correlation between monument protection of architectural heritage and urban planning whereby the underlying frame of the topic is defined. XI international scientific and professional conference themed *Architectural Heritage and Urban Planning* offered six subtopics:

Heritage and urban planning in theory, practice and theoretical practice;

Historical urban planning matrices and urban landscapes;

Contemporary architects, planning and designing – contemporaneity and tradition;

Normative and urban planning aspects of protecting architectural heritage;

Digital technologies, performativity and cultural heritage;

(Mega)infrastructural project planning and heritage.

According to the number of received papers, the most extensive section is *Heritage and urban planning in theory, practice, and theoretical practice*, indicating the issue of insufficiency of theoretical and methodological realisation in the field of urban development of the historical urban heritage, but also opening new incentives for future considerations. This thematic area is defined in papers from the fields of the scientific theory, professional education, and case study considerations.

The thematic area *Historical urban planning matrices and urban landscapes* is mainly dealing with physical characteristics of space, which are defined in correlation between protection of cultural space and urban development. Papers from this area are based on critical and analytical considerations of contemporary typo-morphological processes, with urban conservation as the main technique.

Contemporary architects, planning and designing – contemporaneity and tradition is the thematic area with papers mainly focusing on broader, Yugoslav cultural space. Cultural phenomena determined spatially and temporally within the boundaries of the former federal state are the subject of research of some other thematic areas in this conference, considering that the topic of the paradigmatic correlation between urbanism and architectural heritage was first brought up almost sixty years ago, during the Yugoslav counselling in Split in 1962.

The thematic area *Normative and urban planning aspects of protecting architectural heritage* is the thematic section which unites discussions on conservation and urban planning practice, indicating the issue of overgoverning regulations on one side, and failure of their adequate and timely application on the other side. Papers in this section bring light to some questions of protection of the architectural heritage in planning practice and system of establishment of spatial regulations.

The thematic area *Digital technologies, performativity, and cultural heritage* is a new dimension of protection and presentation of the architectural heritage, which reveals transitory nature of vernacular, digital, and computational patterns. Through these patterns, transversal quality of the urban culture and public culture in general can be discussed on a scientific level.

(Mega)infrastructural project planning and heritage is a thematic area whereby the following questions are taken in consideration – planning of mega infrastructural projects and their correlation with heritage, as well as valorization of infrastructural objects and their evaluation within the context of urban development of the city. This thematic area announces issues of the initial results of recognition and categorisation of the real time data, disputable presence of politically delegated mega-projects as in the case of rerouting the highway through the protected surroundings of the Dečani Monastery, up to monument and aesthetical evaluation of the transport infrastructural facilities as patterns of the cityscape.

The proceedings of the XI international scientific and professional conference themed *The Architectural Heritage and Urban Planning* feature experiments within the theory of conservation, the significance of which is specifically seen in the field of urban conservation. Also, this conference proceedings contribute significantly to the conservation and planning practice. Ultimately, it is important to emphasize that the reviewers found the majority of papers published in the proceedings of the XI conference can be regarded as scientific contribution to the research of paradigmatic correlation between architectural heritage and urban planning.

Rade Mrlješ